

MAGYAR TERMÉSZETJÁRÓ
SZÖVETSÉG

OKTATÁSI SEGÉDANYAG

ÚTJELZÉSEK TEREPI ÉRTÉKELÉSE

Szakmai füzetek

Útjelzések terepi értékelése

4.sz. szakmai útmutató gyalogos turisztikai és rekreációs útvonalak kijelöléséhez

2. átdolgozott változat, 2014. február 6.

Szerzők és szerkesztők: Biki Endre Gábor, Magyar Veronika, Dr. Molnár András József, Oláh Tamás

Készült a MOB támogatásával.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS.....	4
1. ŰRLAP KITÖLTÉSÉNEK MENETE.....	5
2. ÚTJELZŐ ÉRTÉKELŐ LAP SZEMPONTJAINAK ÉRTÉKELŐ MAGYARÁZATA	8
1. HELYES ÚTVEZETÉS	9
2. FOLYTONOSSÁG + ERŐTELJESSÉG: VAN-E MINDENÜTT JELZÉS, AHOVÁ KELLENE? (A JÖVŐRE IS GONDOLVA)	9
3. LÁTHATÓSÁG + EGYÉRTELMŰSÉG – AMI FEL VAN FESTVE, AZ JÓL LÁTHATÓ-E ÉS EGYÉRTELMŰ-E?	13
4. CSOMÓPONTOK + KRITIKUS PONTOK: JELZETT UTAK TALÁLKOZÁSA/VÉGE ÉS A NEHEZEN JELEZHETŐ HELYEK, LETÉRÉSEK JELZÉSE EGYÉRTELMŰ ÉS TELJESKÖRŰ-E?	19
5. KÜLALAK + KIVITELEZÉS: A JELZÉSEK SZÉPEK, TARTÓSAK, MEGFELELŐ MÉRETŰEK ÉS KIVITELŰEK E?.....	22
3. ÚTVONALAK ÁLLAPOTÁNAK DOKUMENTÁLÁSA GPS ÉS FÉNYKÉPEZŐGÉP SEGÍTSÉGÉVEL	25
4. FOTÓDOKUMENTÁCIÓ KÉSZÍTÉSE AZ ÉRTÉKELÉS SORÁN	26
MELLÉKLET-ÚTJELZÉS ÉRTÉKELŐ LAP	27

BEVEZETÉS

Dr. Molnár András József, Biki Endre Gábor

Az útjelzés terepi értékelésének célja a jelzéseknek az útjelzés-festési útmutatóban szereplő országosan egységes irányelveknek való megfelelésének vizsgálata. Bár sokszor elhangzik: a kevésbé jó jelzés is jobb mint a semmi; már ha a jó utat mutatja, mégis különbséget kell tennünk és arra kell törekednünk, hogy a kirándulók, túrázók bárhol az országban jól, szépen és lehetőség szerint tartósan kijelölt utakon járhassanak. Az értékelés három tipikus esete:

- támogatott, fizetett munkák ellenőrzése (új festések)
- útjelző vezetők minősítése (mintaútvonal értékelése)
- korábban festett jelzés állapotának felmérése (felújítási tervezéshez).

Mint, ahogy a turistautak felfestésének, úgy a festés értékelésének, állapotának ellenőrzésének is megvan a nehézsége, sajátossága. Az értékelést végzőknek olyan szemmel kell végigjárni az adott útszakaszt, hogy ha ők adott esetben túrázók lennének, milyen mértékben segítenék a jelzések az adott útvonal bejárását, a természeti látnivalók megismerését. Amennyiben az értékelő kellő biztonsággal és a jelzésektől megfelelő módon tájékoztatva tudott végighaladni a bejárt útvonalon, akkor az adott turistaút bejárása bátran ajánlható a nagyközönség számára. Nagyon fontos a további körültekintő és minőségi munka, hiszen a jelzéseket nem egy túrára festjük, hanem többnyire évekig kell, hogy szolgálják az arra haladókat és erre is figyelni kell. Fontos, hogy úgy legyenek elhelyezve a jelzések, hogy azok lehetőség szerint rossz időben (sűrű esőben, ködben vagy erős hóesésben), és a festés utáni években is várhatóan stabilak (tartósak) és láthatóak legyenek. Az idő előrehaladtával természetes, hogy egy-egy vagy akár több jelzés is kiesik (megsemmisül, eltűnik, megrongálják), ezért fontos, hogy megfelelő sűrűségben készüljön a festés, a kritikus jelek be legyenek biztosítva egy közeli másikkal is, hogy a kieső jelzések ne okozzanak gondot és az út követhetősége biztosított legyen (a jelzés „erőteljessége”).

A jelzéseket általában 5-7 évente teljesen fel kell újítani, és egy-kétévente bejárni, ellenőrizni az út járhatóságát és a jelzések meglétét, 2-3 évente apró pótlásokat végezni. A jelzések tartóssága nagymértékben függ a tereptárgyak, fák minőségétől, elhelyezkedésétől. Egy

idősebb bükkös erdőben 8-10 évig is tartósak maradhatnak a jelzések, míg egy villanyoszlopról 4-5 év után már lepereg a festék, de példaként említhetjük a diófákat vagy az akácfaakat, melyekről a kéreg növekedése, repedése miatt a jelzések minősége már 1-2 év után romlik, és 3-4 év után már teljesen el is tűnhet. A benövés, lakott területen az átfestés (pl. korlátok stb.), leplakátozás mind olyan lehetőségek, amelyek a láthatóság stabilitását gyengítik. Ezért egyes útszakaszokat gyakrabban kell ellenőrizni és felújítani, míg más útszakaszokon hosszabb távon életképesek a jelzések. A jelzések várható tartósságára az értékelő az alapján is tud következtetni, hogy milyen ill. milyen állapotú fára/tereptárgyra festették fel a jelet (várhatóan kevésbé tartós jelzés esetén sűrítés indokolt az erőteljesség megtartása érdekében).

Az értékelő az űrlapot viszi magával és tölti ki, a terepen jegyzeteket készít, melyet viszont utána az űrlap elektronikus változatában (excel) begépel és ilyen formában kell megküldenie. Közben fotókat kell készíteni, melyek lehetőség szerint beazonosítható helyen készüljenek és az internetre feltöltve galéria esetén a linket megadva, vagy kevés fotó esetén csatolmányban megküldve. A bejárásról készült GPS trackhez kapcsolhatók a fotók (ld. ezeket külön fejezetben).

1. ŰRLAP KITÖLTÉSÉNEK MENETE

Dr. Molnár András József, Biki Endre Gábor

Az értékelő javasoltan 1-4 km-es egybefüggő útszakaszt járjon be és értékeljen. Az értékelő űrlap (ld. 1. táblázat a függelékben) fő szempontcsoportjai (1-5. kategóriákkal jelölve) ötféle nézőpontot jelentenek és ez az ötféle nézőpont mentén mintegy „öt szem”-mel kell nézni a jelzéseket. Ezekre külön-külön 1-5-ig osztályzatot kell adni és a végső értékelés ezek átlagaként jön ki (ha 1-es nem volt benne, különben a jelzés nem értékelhető és javítás/kiegészítés, felújítás szükséges).

A szempontcsoportokon belül az egyes szempontok pontozandók (jó példa esetén: +, kevésbé szerencsés gyenge vagy hiányos példa esetén: -, nagyjából megfelelés esetén azaz ha alapvetően megfelel de lehetne jobb: ~, komoly hiba vagy hiányosság esetén ! jellel). A jelek többszörözésével az eset visszatérőségét lehet érzékeltetni. A pontok számértékét összeadva

és megszorozva az adott szempontnak az úrlapon lévő súlyozásával, így összeadva kapjuk a szempontcsoport osztályzatát. Ha ! jel szerepel bárhol, akkor az egész szempontcsoport értékelése 1-es. Minden esetben konstruktívan, segítő szándékkal kell szöveges értékelést, magyarázatot adni, azaz megírni mi hogyan nem felelt meg az irányelveknek és konkrét javaslatot kell tenni, hogy adott helyen hogyan, milyen kiegészítéssel, utómunkával lehet korrigálni. Így ha a festő elvégzi a javítást, az értékelés javítható.

Az úrlap hátoldalán (ill. mellett – nyomtatástól függően) lévő, (függelékben 2.sz.) táblázatban konkrét helyszíneket is lehet megjelölni és magyarázatot, javaslatot fűzni. Ilyenkor érdemes hivatkozni arra, hogy az adott helyszín hányas számú szempont miatt lett kiválasztva. A szöveges értékelésben ilyenkor a jó példákat ki kell emelni, a hibákat vagy gyengeségeket pedig építő módon észrevételezni, konkrét javítási, fejlesztési lehetőséget megadva – hogyan lehet még jobb a jelzés.

Amennyiben a tereptárgyak, fák elhelyezkedése nem teszi lehetővé a jelzés folyamatosságát még speciális jelzési módokkal sem, akkor útjelző oszlop állítása szükséges. Ezt jó esetben a jelzést festő is érzékelte és jelezte, dokumentálta (esetenként az oszlopállítás meg is történt). Ilyenkor az oszlophelyek terve – ha meg lett adva – beszámítandó az értékelésbe.

A pontozásnál törekedjünk a realitásra, közös érdek hogy minél jobbak és egységesebbek legyenek a jelzések (az osztályzási rendszer nem szigorú), azonban ne adjunk okot a sértődésre a kommunikációnkkal, vagy a feleslegesen túl szigorú, méltánytalan vagy szövegesen nem indokolt értékeléssel. A jó példákat pedig dicsérjük meg.

Az értékelési módszer a pontozási jelek magyarázatával

üres	nincs észrevétel, az adott szempont nem releváns az értékelendő útvonal szempontjából
+	1-2 jó példa látható
++	3-5 jó példa látható
+++	az út mentén folyamatosan, gyakran vagy hosszú szakaszokon nagyon jó
~	1-2 megfelelő példa látható, de lehetne még jobban is
~ ~	3-5 megfelelő példa látható, de lehetne még jobban is
~ ~ ~	az út mentén folyamatosan, gyakran vagy hosszú szakaszokon megfelelő, de lehetne még jobban is
-	1-2 nem teljesen megfelelő ill. kevésbé szerencsés megoldás látható, nem kötelező javítani
--	3-5 nem teljesen megfelelő ill. kevésbé szerencsés megoldás látható, nem kötelező javítani

---	az út mentén folyamatosan, gyakran vagy hosszú szakaszokon nem teljesen megfelelő ill. kevésbé szerencsés megoldás látható, nem kötelező javítani
!	1-2 súlyos hiba/hiányosság látható, javítása kötelező (nem minősíthető)
!!	3-5 súlyos hiba/hiányosság látható, javítása kötelező (nem minősíthető)
!!!	az út mentén folyamatosan, gyakran vagy hosszú szakaszokon súlyosan hibás/hiányos, javítása kötelező (nem minősíthető)

A pontozást javasolt egy-egy konkrét helyen, ill. rövidebb szakaszokban visszatekintve megtenni. Szöveges megjegyzést, értékelést ill. építő javaslatot vagy dicséretet érdemes írni mindenhol, ahol ezzel segítjük a minősítés értelmezését és a jelzésfestőt a jövőbeni munkájában. Rövid átfogó szöveges értékelést lehet írni a fő szempont csoportokhoz, de a hátoldalra kerülő külön táblázatban egyes helyekhez/pontokhoz/szakaszokhoz is. A +,~, -, ! jelekből álló kombinációk egyszerre is használhatók, azaz egyazon szempont szerint lehetnek jó példák/szakaszok, de hibák/hiányok is másutt. Ami nem releváns az értékelésnél, azt nem számítjuk bele. Ha van extra jó példa, akkor azt pontozzuk.

A sürgősség oszlopot csak akkor kell kitölteni, ha egy régen felfestett utat akarunk ellenőrizni vagy ha javítani kell az út jelzéseit. „!” jelet csak akkor adjunk, ha olyan „szarvashiba” van, ami teljesen félrevezeti vagy elbizonytalanítja a túrázókat (pl. egy elágazás/letérés ill. csomópont egyáltalán nincs jelölve, rossz irányba mutat egy nyíl, stb.). ! jelet továbbá akkor is adhatunk, ha a jelzések külalakja, kivitelezése erőteljesen hanyag, esetleg természetkárosító. Ha „semmi különösét” nem látunk meg az adott szempont szerint az úton (kiemelten jó vagy kiemelten rossz példát), akkor is adjunk + pontokat, mivel a jelzés megfelelő. Csak akkor hagyjunk üresen egy szempontot az értékelés végén, ha az nem alkalmazható az adott útszakaszra (pl. fonódást nem tudunk értékelni egy fonódás nélküli szakaszon).

Az értékelés végén számítjuk ki az osztályzatokat: a szempontcsoportok szerint összegezni kell a +, ~ és - jelek számát. A + jelek számát +1-gyel, a - jelekét -1-gyel, a ~ jelekét -0.5-tel kell szorozni, valamint azzal a szorzóval ami a szempont sorában szerepel. A szempontcsoportra ez alapján kell osztályzatot adni, az alábbi megoszlásban:

- 8 fölött 5*
- 4 fölött 5
- 0 fölött 4
- -4 fölött 3
- -8 fölött 2
- -8 alatt 1, értékelés nem adható meg, javítás után újra kell értékelni, kiegészíteni.

A határpontokon köztes osztályzat adható (pl. 4 pont esetén 4/5). Ha nincs egyik szempontcsoport szerint sem 1 az osztályzat, akkor az összesített osztályzat a fő szempontok szerinti osztályzat átlaga. Az eredmény értelmezése:

- 1: nem felelt meg, javítandó
- 2: megfelelt, javasolt javításokkal
- 3, 4, 5: megfelelt (fokozatok)

A pontozásnál azonban fontosabb a szöveges magyarázat és javaslat. Az értékelés javaslatként tekintendő pl. a minősítéshez, melyet a készült fotók alapján a Turistaút Szakbizottság ill. az értékelést kérő szervezet áttekint és dönt a megfelelésről, a módosításról, vagy – értelmezhetetlen, bizonytalan esetekben – az újra értékelés szükségességéről. Vitás esetben egy második értékelést is lehet végeztetni, másik értékelő személlyel.

2. ÚTJELZŐ ÉRTÉKELŐ LAP SZEMPONTJAINAK ÉRTÉKELŐ MAGYARÁZATA

Biki Endre Gábor

Az alábbiakban a magyarázattal segítséget nyújtunk az értékelő számára. Minden esetben azonban az aktuális érvényes útjelző útmutató az irányadó (pl. vitás esetekben). Az aktuális útjelző értékelő lap a mellékletben található, mely 3 részből tevődik össze. Az útvonal és útjelző tábla értékelő lap (3. melléklet) kitöltése csak akkor kötelező, ha erre külön kéri az értékelőt.

1. HELYES ÚTVEZETÉS

Az útjelző értékelő az adott turistatérkép vagy más internetes térkép segítségével (mely a hivatalos turistaút nyomvonalát ábrázolja), megvizsgálja, hogy valóban a térképen megfelelő nyomvonalon lett-e felfestve az adott útszakasz. Amennyiben eltérés van, meg kell vizsgálni, hogy tévedés okozta-e vagy pedig valamilyen a felfestést gátló körülmény miatt került a turistaútvonal másik nyomvonalra (előfordulhat, hogy a korábbi út járhatatlanná vált és a közelében új járható út létesült, így festéskor a nyomvonal módosul).

Fontos, hogy a felfestő a nyomvonalváltozás okát jelezze, akár utólag is, mivel előfordulhat, hogy a jelzést festés pillanatában kell kis távolságon nyomvonalat változtatni, kissé arrébb helyezni a turistautat. Az ilyen kényszerű módosítások az útkataszterben ideiglenes nyomvonal-módosításként jegyzendők be mindaddig, amíg az eredeti állapot helyre nem állítható vagy hivatalossá válik az új nyomvonal (*Hivatkozás: A továbbiakban lásd a TURISTAÚTJELZÉS-FESTÉSI ÁLTALÁNOS ÚTMUTATÓ c. szakanyagot és a turistautakkal kapcsolatos eljárásrendet*)

2. FOLYTONOSSÁG + ERŐTELJESSÉG: VAN-E MINDENÜTT JELZÉS, AHOVÁ KELLENE? (A JÖVŐRE IS GONDOLVA)

Az alapelvek közül ebben a pontban elsősorban arra kell figyelni, hogy a jelzés mindenütt jelen legyen, ne legyen hézagos (jelzéssűrűség) és egy-egy jelzés kiesése ne tegye teljesen követhetlenné az útvonalat (sűrítés, többszörözés a kritikusabb, nehezen követhető vagy könnyen téveszthető helyeken és szakaszokon ill. váratlan letéréseknél irányváltásoknál).

A két egymást követő jelzés közti távolságot a terület beláthatósága határozza meg, de a 100 m-t (ösvény nélküli területen a 20 m-t) ne haladja meg. Ez érvényes hosszabb, elágazás nélküli szakaszokon is ("bíztható jelzések"), kivéve ott ahol széles, kijárt út követendő. Ha a beláthatósági viszonyok nem teszik lehetővé az útra merőleges (szemből látható) jelzést, vagy ha a legközelebbi lehetséges hordozó tereptárgy az úttól nagyobb távolságra van és mindkét irányból egyaránt látható, kivételesen oldalsó (párhuzamos) jelzés is lehetséges. Általános esetben az útjelzések az út nyomvonala mentén, mindkét irányban egymástól látótávolságra helyezkedjenek el, de legalább 80 – 100 méterenként.

A gyakoriság megválasztásakor és a kritikus pontok megjelölésekor gondoljunk arra, hogy ha bármi okból kiesik egy jelzés, attól ne váljon követhetlenné az útvonal. Ritkítani érdemes a jelzést, ha nincs elágazás (pl. mélyúton halad a jelzés, ahonnan csak nehézséggel lehet letérni), ilyenkor nem szükséges mindig látótávolságban elhelyezni. Sűríteni pedig az elágazásoknál vagy kritikus szakaszoknál kell. *(Hivatkozás: Gyalogos útvonalak kijelölése, tanfolyami segédanyag : Alapelvek és tippek az útjelzések elhelyezéséhez c. jegyzet JELZÉSSŰRŰSÉG FEJEZETE)*

Ebben a szempontcsoportban azt értékeljük, hogy a jelzést festő megjelölte-e (helyezett-e el egyáltalán jelzést) azokon a pontokon, ahol az szükséges. A jelzések alakját, jól láthatóságát, egyértelműségét itt nem értékeljük (ld. későbbi fejezetek). Azt viszont igen, hogy ahol több jelzés elhelyezése szükséges (sűrű festés, letéréseknél kapu és/vagy iránymutató+behívó jelzés), ott azok megvannak-e. Tehát minden jelzeshiányt itt kell jelölni, a megfelelő alpontnál.

2.1. Folyamatos követhetőség vizsgálata

Az értékelésnél figyelembe kell venni a jelzések alkalmazásának sűrűségét, mely függ a terep-ill. az útviszonyoktól és a turistaútról való letérés lehetőségétől. A legjobb, ha egy jelzés mellett elhaladva már látszik a következő. Egyenes vagy enyhén kanyargó, széles utakon, sétautakon, mélyutakon, völgyfenéken vezető utakon, erősen járt, jól kitaposott gyalogutakon a jelzések ritkábban helyezhetők el, de az ún. biztató jelzéseket még az ilyen utakon is alkalmazni kell, legalább 80-100 m-enként. Ritkítani érdemes a jelzést, ha nincs elágazás (pl. mélyúton halad a jelzés, ahonnan csak nehézséggel lehet letérni), ilyenkor nem szükséges mindig látótávolságban elhelyezni. [Közúton vagy széles mezei földúton vezető hosszabb szakaszt egyenesen mutató nyíllal is meg lehet jelölni, az így ritkított jelzés is elfogadható, főként zarándokutaknál. A letérés előtt közvetlenül viszont már hangsúlyosan, sűrűn kell legyen a jelzés, s minden olyan elágazást meg kell jelölni ilyen esetben is, ahol közel azonos minőségű vagy szélesebb út csatlakozik.] Sűríteni pedig az elágazásoknál vagy kritikus szakaszoknál kell. Erősen kanyargó, keskeny utakon, kevésbé járt, ki nem taposott ösvényeken, sűrű fiatalos erdőkben vezető utakon olyan sűrűn kell a jelzéseket alkalmazni, hogy a jelzések egymástól, mindkét irányban látótávolságra legyenek. Ha nem elég sűrű a jelzés, akkor ezt az értékelésnél figyelembe kell venni.

2.2. Minden elágazás megjelölése mindkét irányból

Az értékelő ellenőrzi, hogy az elágazásban mindkét irányból érkezőnek, van-e továbbvezető jelzés. Ha hiányoznak, akkor utómunka elvégzését kell megkövetelni. Amennyiben az elágazásban – tereptárgy hiányában – nem lehet jelzést elhelyezni, akkor előjelző nyilat kell alkalmazni.

2.3. Irányjelző és behívó jelzések megléte

Az útjelzést értékelő megvizsgálja, elágazásokban vagy tisztásokon ellenőrzi a helyes irányt mutató jelek meglétét. Egyenes irányban általában elég egy behívó jelzés (az útjelzést értékelő ellenőrzi, hogy az elágazástól kb. 10 m-re ott van-e a következő, vagyis van-e az útnak látható folytatása.). Amennyiben szükséges, az elágazásokban irányjelző jelzést (többnyire egyszerű nyilat) kell elhelyezni, majd behívó jelzést, mely megerősíti a helyes útvonalat.

Ha az adott út irányt vált, és a jelzés egy másik letérő úton folytatódik, akkor behívó (kapu) jelzést kell tenni az útnak lehetőleg mindkét oldalára (ennek főleg akkor van jelentősége, ha pl. egy széles kocs út megy egyenesen, amin a jelzésünk is halad, és erről egy keskeny ösvényen folytatódik tovább a jelzés, az eredeti széles út pedig jelzetlenül vagy más jelzéssel folytatódik tovább). Éles, ill. váratlan irányváltáskor, letéréskor a nyíljelzés alkalmazása kötelező, külön vagy a kapu részeként.

Ha irányjelző nyíl van, akkor a nyíltól annak irányába nézve látható-e az útvonal folytatásában a következő (behívó) jelzés? Ha nincs lehetőség behívó jelzésre, alkalmazott-e előjelző nyilat vagy kettős nyilazást kiegészítésül? (a túrázót megerősíti; sőt arra az esetre is megoldást ad, ha a nyíljelzés megsérül vagy takarásba kerül: minimális nézelődéssel könnyen megtalálhatják ilyenkor is az útvonal folytatását). Éles irányváltásnál a kapujelzés általában önmagában nem elegendő, ilyenkor nyíl is kell, vagy a kapu szemből látható oldalának jelzését kell megnyilazni.

2.4. Megerősítő jelzések megléte

Lehetőség szerint letérés után (kapu ill. behívó jelzés után) egy további jelzést kell még a letérésből való beinduláskor látható távolságban elhelyezni. Ha az ún. behívó jelzés rendben van, akkor a megerősítő jelzést is ellenőrzi, ami tehát egy kissé messzebb a helyes útvonalon van, arra az esetre, ha a behívó jelzés megsemmisülne (ez után következnek a bízható jelzések

a szokásos módon és gyakoriságban a következő elágazásig vagy bizonytalan vonalvezetésű helyig).

2.5. Nincs felesleges túljelzés

Az útjelzést értékelő ellenőrzi, hogy a jelzések sűrűsége megfelelő-e abból a szempontból is, hogy nincs-e túl sűrűn festve az adott turistaút. A „túljelzés” nemcsak felesleges és festékpazarló, hanem a természetes környezetet terheli (nem kell az egész erdőt kifesteni!). Amennyiben a jelzések feleslegesen sűrűk, úgy az értékelésnél azt negatív irányban figyelembe kell venni. Pl. túljelzésnek számít, ha egyenes egyértelmű elágazás nélküli úton egyszerre, több mint két jelzés látszik lombos időszakban (tehát, ha egy ilyen úton pl. 20 m-ként van jelzés, és e miatt pl. már 3 is feltűnik), vagy előjelző nyilakat használ olyan helyeken, ahol az út folytatása kellő biztonsággal (min. 2 jelzés) jól láthatóan az egyszerű nyíl nélküli ill. jobbra-balra nyilakkal is megoldható lenne.

2.6. Stabil fák/tereptárgyak választása, szükség szerint tereptárgytípusok váltogatása

Az útjelzést értékelő ellenőrzi, hogy a jelzést festő a megfelelő fákat, illetve tereptárgyakat választotta-e ki a jelzések elhelyezésére, pl. ne beteg korhadt fára kerüljön a festés, ha van a közelben egészséges élő fa is. Meg kell vizsgálni, hogy a jelzést festő – amennyiben nem volt rendelkezésre álló élő fa – figyelembe vette-e az egyéb tereptárgyak adta festési lehetőséget. Vizsgálni kell, hogy festett-e jól látható módon sziklára vagy egyéb tereptárgyra. Lakott területen általában villanyoszlopokra szokás festeni, de egyéb tereptárgyak is szóba jöhetnek. Amennyiben van rá lehetőség más tereptárgyra is kell festeni, mert előfordulhat a villanyoszlopok teljes cseréje és így eltűnnek a jelzések.

Fontos: Nem szabályos a jelzés festése kresztáblák hátoldalára, tartóoszlopára. Ha nincs más lehetőség, csak akkor fogadható el. Előfordulhat ui., hogy a kresztáblákat eltávolítják vagy máshová helyezik. Jelzés csak akkor kerüljön magánterület kerítésére vagy házfalára, ha máshová nem volt mód festeni és ehhez a terület vagy ingatlan tulajdonosa hozzájárult ill. hozzájárulása vélelmezhető.

Erdőben (egyenes úton) érdemes egyszer az út jobb, másszor az út baloldalára festeni, hogy ha tarvágás van az egyik oldalon, akkor is maradjon néhány jelzés. Ha van közepes vastagságú életerős fa, akkor arra kerüljön a jelzés, ne a fiatal fákra (a fiatal fa gyorsan nő, és a kéreg repedése miatt a jelzés kevésbé lesz tartós). A felsorolt szempontokat ellenőrzi és értékeli a jelzést festést értékelő.

Amennyiben várhatóan csak kevésbé tartós jelzést tudtak felfesteni, akkor sűrűbb jelzés szükséges, de legalábbis egy másik stabilabb (de esetleg kevésbé jól látható) jelzéssel „biztosítani” egy kevésbé tartós de jól látható jelzést.

2.7. Jól operál a jelzések sűrítésével ritkításával

A jelzést festő értékelő ellenőrzi, hogy a keskeny, nem túl kijárt ösvényeken és a könnyen letérésre okot adó szakaszokon sűrítette-e a jelzéseket a festő. Ezzel szemben ellenőrzi, hogy a hosszú egyenes egyértelmű szakaszokon csökkentette-e a jelzések sűrűségét (nincs-e túljelzés). A jelzések sűrítését lehet alkalmazni, ha figyelemfelkeltésre van szükség. Az indokolatlan sűrítés, pl. ha egyenes elágazás nélküli úton egymás után közvetlenül több jelzés jelenik meg, az felesleges, és nem helyes. A jelzést festő feladata, hogy a korábbi felesleges és rossz helyen lévő jelzéseket eltünteti (lekaparással és/vagy szürke festék használatával).

2.8. Irányjelzés és behívó/megerősítő jel megléte kedvezőtlenebb adottságok esetén is

A jelzést festő törekedett-e arra, hogy ha pl. csak növényzettel benőtt fák vannak azokat megtisztította-e, kis vékony fákra festett-e jelet, ha nem volt más. Megpróbálta-e ügyesen megoldani a jelzést akkor is, ha nem éppen úgy helyezkednek el a tereptárgyak, ahogy az ideális lenne – azaz vette-e a fáradságot, hogy átgondolja, hogyan lehet jól megoldani a jelzést olyan helyen, ahol kevésbé alkalmasak a festésre a tereptárgyak és a fák.

2.9. Menetből tájékozódás lehetséges-e, nincs olyan pont ahol meg kellene állni, szétnézni

A jelzést festő értékelő feladata ennél a pontnál értékelni azt, hogy bejárása során mennyire tudta különösebb keresgélés nélkül végigjárni az adott útvonalat. A menetből tájékozódás azt jelenti, hogy nem kell megállni és/vagy oldalra nézni, ahhoz, hogy észrevegyük a jelzés folytatását. Amennyiben a jelzéseket keresgélni kellett vagy az elágazásoknál bizonytalan volt, melyik a továbbvezető út folytatása, akkor az értékelésnél ezt pontlevonással kell figyelembe venni.

3. LÁTHATÓSÁG + EGYÉRTELMŰSÉG – AMI FEL VAN FESZTVE, AZ JÓL LÁTHATÓ-E ÉS EGYÉRTELMŰ-E?

Itt arra kell elsősorban figyelni, hogy a jelzés azok számára akik az úton haladnak és előre néznek, már kellő távolságból látható legyen (beleessen a látómezőbe, ne kelljen pl. oldalra

fordulni ahhoz hogy észrevegyük); valamint hogy ne hagyjon kétséget az útvonal folytatásra vonatkozóan (a nyíl nélküli jelzés is sugallja a folytatást: jó úton vagy, keresd a következő jelet; a nyíl jelzés a szemet vezeti: nézz el a nyíl irányába és keresd a következő jelet – ha nem egyértelmű a következő jelzések helyének megtalálása, akkor azt segíteni kell a jelzések sűrítésével, olykor a nyilak speciális alkalmazásával; szűk ösvényeken vagy réteken lehetőség szerint gondolva a szűz hóval való fedettségre is).

Ami fel van festve, az jól látható-e és egyértelmű-e? Megfelelő jelzési módot alkalmazott-e a festő (egypofás/kétpofás/nyíl/sarok/stb.). Úttal bezárt szög, egy- és kétirányú nyilak használata, nyílhegyek iránya rendben vannak-e? Nem félrevezető/kétértelmű jelzések, menetirányból való láthatóság megfelelő-e: Megfelelő a tereptárgy és az elhelyezés megválasztása, belógó növényzet eltávolítása rendben van-e? *(Hivatkozás: a továbbiakban lásd a Gyalogos útvonalak kijelölése, tanfolyami segédanyag - Alapelvek és tippek az útjelzések elhelyezéséhez c. tanulmány LÁTHATÓSÁG fejezetében)*

Ebben a szempontcsoportban tehát csak a ténylegesen felfestett jeleket értékeljük, elhelyezésük szempontjából (jelzés hiányt a 2. pontban, külalakot az 5. pontban értékeljük).

3.1. Az adott helyen megfelelő és a nyomvonal további irányát sugalló nyíl nélküli jelzési módok alkalmazása (egypofás/kétpofás/sarok)

A jelzésfestést értékelő ellenőrzi, hogy megfelelő jelzési módokat alkalmazott-e a jelzésfestő (egypofás, kétpofás, stb.), nem félrevezető-e. Például egypofás, azaz párhuzam jelzést (csak szükség esetén, ld. 3.5.) csak kivételes esetekben és elágazás nélküli helyen alkalmazott; a sarokjelzést alkalmazta-e szükség szerint annak sugallására hogy az adott tereptárgyat (többnyire lakott területen) melyik irányból kell kerülni ill. figyelembe véve, hogy ez az ellenkező irányból jövőnek is megerősítést ad; nem alkalmazott-e nyíl nélküli jelzést ott ahol nyíl kellene stb.

3.2. Úttal bezárt szög: rálátásnak és vonalvezetésnek megfelelően

A jelzésfestést értékelő ellenőrzi, hogy az adott irányból jövő szemből rálát-e, észreveszi-e a jelzést és nem kell hozzá oldalra fordulnia. (pl. a kétpofás jelzést az út vonalvezetése és a tereptárgyak elhelyezkedése szerint alkalmazta-e, nem „automatikusan”).

3.3. Az elhelyezés egyértelműen mutatja az utat? (nem félrevezető/kétértelmű jelzések)

A jelzést festő értékelő feladata itt vizsgálni azt, hogy a jelzések ténylegesen az adott turistaút vonalvezetését hívatják szolgálni és lehetőleg egyenként sem kétértelműek. Minden olyan helyen van-e jelzés, ami a továbbhaladás irányát lehetővé és egyértelművé teszi, a félreérthető nyíl nélküli jelek nyílheggyel ki vannak-e egészítve. Például útvillánál a középső fára nyíl nélküli jelzést ne fessünk még akkor sem, ha az kapujelnek része. Vagy más esetben pl. előfordul az, hogy egymás mellett párhuzamosan két kocsit vezet, egy régebbi és egy újabb. Hiba lenne ilyen esetben a 10 m-el arrébb lévő út nagy fára festeni, még akkor is, ha az adott turistaúton csak kisebb fák vannak, melyek a festésre kevésbé alkalmasak.

3.4. A jelzések a menetirányból kellő távolságból láthatóak-e?

A jelzést festő értékelő ellenőrzi, hogy megfelelő-e tereptárgyakra jól láthatóan kerültek-e elhelyezésre a jelzések, illetve a belógó növényzet nem takarja-e. Fontos, hogy a jelzések általános esetben (és általában) szemmagasságba kerüljenek, de pl. egy lejtős területen a jó rálátáshoz elhelyezhető a jelzés a szükségesnél alacsonyabban vagy magasabban is. Általános érvényű, hogy olyan magasságba helyezjük el, ami már messzebről is látható. Vigyázni kell az alacsonyra helyezéssel, mert akkor hamar benőheti a növényzet, ezért inkább a szemmagasság fölé helyezésnek van jelentősége (értelme).

3.5. Csak a feltétlenül szükséges helyeken van párhuzam jelzés alkalmazva

A jelzést festést értékelő ellenőrzi, hogy a jelzést festő csak olyan útszakaszokon festett (egy pofás) párhuzamjelzést, ahol az utat kísérő bokros-bozótos miatt nem volt lehetséges a kétpofás jelzések alkalmazására vagy az úttól kicsit távolabb van csak fa. Ha más esetben is alkalmazta a párhuzamjelzést a jelzést festő, akkor a felfestés nem szabályos, különösen elágazásoknál, ahol félreérthető. Kivételes esetben az egyértelműsítés céljából kétirányú nyíl lehet helyette javasolt (ld.3.12).

3.6. Egyirányú nyilak és nyíl párok használata a szükséges helyeken, az éles irányváltásoknál, letéréseknél és minden olyan helyen ahol segíti az egyértelműsítést

Az értékelő ellenőrzi a nyilak alkalmazását, hogy van-e mindenhol nyíl, ahová kell (iránytörésnél, illetve útelágazásnál való elkanyarodásnál amikor az érkező számára szemből láthatóan szükséges). Minden olyan elbizonytalanodásra okot adó helyen, ahol az segíti a jelzés egyértelműsítését, a nyílheggyel való bővítés indokolt lehet (mert a nyíl nélküli jelzés önmagában félreértésre adhatna okot, pl. útvilla közepén ha oda érdemes festeni, vagy olyan

kanyargós ösvénynél, amelyet nehéz követni, nehéz meglátni a következő jel irányát, különösen, ha leesik a hó).

A turistautak hajlásánál, törésénél (amikor az az addig követett útról letér) az iránytörés külső, messzebből jobban látható oldalán van-e jelzés a saját színével azonos kis nyílhegygel kiegészítve, nyílhegygel bővített alapon.

Gondolt-e a festő az ellenkező irányból jövőkre, gyakorta szükséges a nyíl pár, amikor a kanyarodás helyén mindkét iránynak külön-külön egy-egy nyilat festünk. Minden nyilat tesztelni kell az ellenkező irányból jövők szempontjából is, fontos figyelni, hogy ne hogy azt higgyék tévesen, hogy nekik szól egy a másik, ellenkező iránynak felfestett nyíl.

3.7. Csak a szükséges helyeken van-e nyíl alkalmazva

A jelzésfestést értékelő ellenőrzi, hogy nyilat csak szükség esetén alkalmazott-e a jelzésfestő; amikor éles irányváltás történik, terelésre van szükség, különösen elágazásokban, valamint olyan helyeken, ahol nyíl nélküli jelzéssel nem lehet szemből jövet jól láthatóan (nem oldalra fordulva észlelhetően), egyértelműen és kellően stabilan jelezni az út folytatását (a nyíl felesleges használata megtévesztő lehet, mivel figyelmet hív fel s olykor letérésre ösztönözheti az arra haladót).

3.8. Nyílhegyek iránya és nyilak elhelyezése megfelelő (ellenkező irányból jövet sem értik félre)

A jelzést értékelő a bejárás során ellenőrizni, hogy ha van nyilazott jelzés, akkor az körültekintően van-e elhelyezve. Az alábbiakat is különösképpen:

- A nyíl nem mutat-e rossz irányba, illetve a lehető legpontosabban mutatja-e az irányt
- Nyíl rosszkor való kihelyezése – a nyilat az elágazási pontban kell kihelyezni ahol ez lehetséges (nem utána és előtte), úgy hogy a nyíl előtt kelljen elhaladni
- Ellenkező irányból jövet, nem ad-e téves információt a két irányból való láthatóság miatt (félreértésre okot adható esetben kötelező nyíl párt vagy kétirányú nyilat alkalmazni akkor is ha arra amúgy nem lenne szükség).

Ellenőrizni kell, hogy nyíljelzés alkalmazásakor törekedett-e arra a festő, hogy a nyílhegy a legpontosabban mutassa az útvonal folytatását. Ez olykor nehézkes lehet, mivel a fák és oszlopok többnyire henger alakúak és a nyílhegy „elhajolhat”. Ha a görbület ill. a tereptárgy

keskenysége miatt a nyílheggyel bővített jelzést nem lehet megfelelően elhelyezni, ajánlott más tereptárgyat ill. jelzési módot választani. Ilyen esetben jó megoldás, ha nyílhegy nélküli jelzést festettek és a nyílhegyet külön a jelzés alá és/vagy fölé helyezték el.

...Nyíljelzés alkalmazásakor törekedett-e arra, hogy a nyílhegy a lehető legpontosabban mutassa az útvonal folytatását. Ha a görbület ill. a tereptárgy keskenysége miatt a nyílheggyel bővített jelzést nem lehetett megfelelően elhelyezni, festett-e külön nyílhegyet a jelzés alá vagy fölé. Indokolt esetben (elágazásoknál, útcsomópontoknál ill. bizonytalan vonalvezetésű ösvényszakaszoknál, az útvonal egyenes vonalvezetésének hangsúlyozására; olyan esetekben, amikor csak az úttal párhuzamos jelzés elhelyezése célszerű és a nyíl nélküli egypofás jelzéssel nem adható egyértelmű iránymutatás) használ-e kétirányú nyilat.

3.9. Megfelelő tereptárgy és elhelyezés megválasztása, ha több lehetőség adódik (pl. útvillánál a középső fa/oszlop jelzése csak nyílheggyel)

A jelzést festést értékelő ellenőrzi, hogy a jelzések megfelelő tereptárgyra lettek-e felfestve, illetve az útvillánál szabályosan és pontosan kifejezi-e a nyílhegy a haladás irányát. Ellenőrizni kell, hogy amennyiben több lehetőség is van a jelzés elhelyezésére, akkor jól választott-e a láthatóság és a stabilitás szempontjából a jelzést festő. Amennyiben meglévő lekopott jelzésű turistaút lett felújítva, akkor lehetőleg a régi jelzésre festett-e (így a fák jobban meg vannak kímélve és felületüket nem borítja tucatnyi jelzésmaradvány).

A fenti szempontok elsődlegessége mellett törekedni kell a jelzések olyan elhelyezésére, hogy az adott helyen a lehető legegyszerűbben mutassák az útvonalat (pl. nincs szükség egyenesen felfelé mutató előjelző nyílra egy olyan elágazásnál, ahol az útvonal minősége, követendő iránya nem változik és jól láthatóan, 10m-en belül behívó jelzést lehet felfesteni).

3.10. Elágazások jól látható és egyértelmű jelzése, az elágazási pontban, illetve onnan menetből jól láthatóan jelölve a folytatást

A jelzést festést értékelő az alábbi szempontokat figyelembe véve értékeli az útjelzéseket:

- Ha a jelzett útvonal az eddig követett útról letér, ez egyértelműen jelezve van-e
- A turistaút irányvonalának jelentősebb változása esetén, valamint az elágazási pontokon és azok környezetében a jelek elhelyezési sűrűsége megfelelő-e, a figyelemfelhívásra és a folytatás irányának kétséget kizáró módon való jelölésére.

- Nincs-e félreérthető a jelzés az útelágazásokban, ahol ösvények kereszteződnek, csatlakoznak és szétválnak. (különös figyelemmel kell kijelölni az útvonalat az útelágazásoknál, ahol a túrázó tévedésből letérhet a kijelölt útról)
- Az elágazás mindkét irányú kijelölése egyértelmű-e és látható-e az elágazáshoz közeledve.

3.11. A felfestés számol-e a későbbi vegetáció növekedéssel

A jelzést festést értékelő ellenőrzi, hogy nincs-e olyan helyre festve jelzés, amit várhatóan hamar benőnek a növények, és ezáltal láthatatlanná válik a jelzés (a szükséges bozótirtás kellően bő szélességű-e).

3.12. Csak szükség esetén és az előírt módokon van kétirányú nyíl (párhuzamos jelzés megerősítése, csomópont), döntött, L alakú és felfelé mutató nyíl (előjelzés gyenge jelölési lehetőségnél)

Ellenőrizni kell, hogy a kétirányú nyíl nem lett-e indokolatlanul használva (általában nem szükséges, csak speciális esetekben, pl. ha a jelzescsomópontban szemből érkezőnek jelezni akarjuk a csatlakozó turistaút mindkét haladási irányát, vagy úttal párhuzamos jelzést lehet csak elhelyezni és egyértelműsíteni kell). Szükség szerint döntött nyíl is alkalmazható, ha ez jobban kifejezi a továbbhaladás irányát. Ilyen célból a nyíl felfelé is mutathat, ami szükség szerint tulajdonképpen az egyenesen való továbbhaladást mutathatja, csak előjelzésként ill. iránymegerősítésként ott, ahol a következő elágazásban/útszakaszon/nyílt területen nincs lehetőség vagy szükség kellő sűrűségű jelzés felfestésére.

Ritkán ugyan, de előfordul, hogy a jelezhető tereptárgyak, felületek elhelyezkedése miatt az egyértelmű iránymutatáshoz szokatlanabb jelzésre, nyíllra, a jelzéalap megbillentésére, esetleg magyarázatra (pl. egy tisztás előtt: „50 m után jobbra” stb.) van szükség.

Adott esetben a legfontosabb szempont a helyes útválasztás biztosítása. Ha az csakis olyan megoldással biztosítható, amit az érvényben lévő szabályozás vagy útmutató nem tartalmaz, választható olyan, helyben jól értelmezhető jelzésvariációt, ami a célnak megfelel. Mivel egy ilyen jelzéshez nincs sablon, különösen ügyelni kell rá, a speciális jelzésen látsszon is az, amit mutatni akartak vele. Alkalmazásuk csak indokolt esetben engedhető meg, amikor a hagyományos módok nem adnak egyértelmű megoldást az elágazási pontban lévő megfelelő tereptárgyak hiánya miatt. Minden nyíljelzésnél, de e megoldásoknál különösen gondoljunk arra, hogy az ellenkező irányból jövők számára ne legyen félreérthető (ami nem nekik szól,

arra ne hihessék azt, hogy nekik szól). Az L alakú nyíl egységes formátum (sablon) szerint festendő fel; s az elágazási pontban nem alkalmazható, csak előjelzésre abban az esetben, ha az elágazási pontban nincs lehetőség kellően stabil és jól látható nyíl és/vagy behívó jelzés(ek) elhelyezésére. Azaz pl.:

- Előjelző nyíl az elágazás előtt és iránymutató nyíl az elágazásban, behívó jelzés elhelyezésének lehetősége hiányában; vagy
- Előjelző nyíl az elágazás előtt és behívó jel az elágazás után, az elágazásban iránymutató nyíl elhelyezési lehetőség hiányában; vagy
- Stabil, várhatóan tartós, jól látható iránymutató és behívó jel az elágazásban – ilyenkor nincs szükség előjelző nyíllra! (kivéve a rácsatlakozó jelzés lecsatlakozásának előjelzését)

4. CSOMÓPONTOK + KRITIKUS PONTOK: JELZETT UTAK TALÁLKOZÁSA/VÉGE ÉS A NEHEZEN JELEZHETŐ HELYEK, LETÉRÉSEK JELZÉSE EGYÉRTELMŰ ÉS TELJESKÖRŰ-E?

A külön figyelmet igénylő kiemelt pontok megfelelően vannak e jelezve: 1. turistajelzések találkozásánál, utak elején/végén törekedett-e a jelzéstestő, arra, hogy minden irányból egyértelmű és teljes körű-e a jelölés. (több irányból megnézte-e, vizuális kapcsolatok, megfelelő elrendezések); 2. a tereptárgyak, fák elhelyezkedéséből és az út nyomvonalából fakadóan a hagyományos jelzési módokkal nehezen kezelhető pontokon (pl. bozótos, nyílt területek, a jelezhető felületekre való kedvezőtlen rálátási viszonyok) ahol a folytatás észrevétele nem egyértelmű, alkalmazta-e a speciális jelzési módokat (pl. előjelzés, speciális nyilak), figyelembe véve itt is azt, hogy a kritikus jelzéseket be kell biztosítani egy másik jellel (pl. nyíl után behívó jel, ha erre nincs lehetőség, akkor előjelző nyíl és nyíl). *(Hivatkozás: a továbbiakban lásd a Gyalogos útvonalak kijelölése, tanfolyami segédanyag - Alapelvek és tippek az útjelzések elhelyezéséhez c. tanulmány FONÓDÁSOK, CSOMÓPONTOK. ÚT ELEJE ÉS VÉGE fejezetében valamint a NEHEZEN JELEZHETŐ HELYEK fejezetében)*

Ezek a helyek az általános szempontok (főként 2. és 3. szempontcsoport) szerint is értékelendők természetesen, az itteni szempontok viszont különösen is ezekre a helyekre vonatkoznak. Ami nem releváns (pl. nincs nyílt terület, fonódás), ott az adott szempontot ki kell hagyni az értékelésből és az átlagolásból. A fonódásokat és csomópontokat elvileg

egységbe kellett hoznia a jelzéstestnek az útvonal mentén, függetlenül attól, hogy elsősorban melyik jelzésű út mentén végezte a felújítást/felfestést.

4.1. Csomópontok minden irányból való észrevehetősége (vizuális kapcsolat a csatlakozó jelzésekkel)

A jelzéstest értékelő ellenőrzi, hogy az útjelzéstest a jelzéstesteket gondosan, kellő rálátással jelezte-e, minden letérő ág minden irányból érkező jól és egyértelműen látható-e (teljes-e az összes átvezető útvonal és bárholonnan érkező bármelyik ágon keresgélés nélkül tovább lehet-e menni). A csatlakozó jelzéseket „vizuális kapcsolatba” hozta-e egymással, azaz egy tereptárgyon (vagy szétválásnál egymáshoz igen közel) van-e elhelyezve.

4.2. Csomópontok jelzése egyértelmű, áttekinthető és teljeskörű-e? (A nem felújítás tárgyát képező leágazás illetve csatlakozó jelzés is felújítva a behívó jelzésekig)

A jelzéstest értékelő ellenőrzi, hogy a jelzéstestben minden jelzés megjelenik-e, nem hiányzik-e jelzés a csatlakozások közül (a csomópontokra is érvényesek az elágazás szabályai – pl. irányjelző és behívó jelzések, minden útvonalra). (Hivatkozás: Lásd a 4.1 pontban, illetve a jelzéstest tananyag *FONÓDÁSOK, CSOMÓPONTOK. ÚT ELEJE ÉS VÉGE* fejezetében)

4.3. Útvonal(ak) kezdete és vége (indító és utolsó jelzések) megfelelő helyen látható (pl. buszmegállónál, vasútról leszállva, turistaháznál, parkolóból)

Fontos, hogy a túrák kiindulópontjainál ne kelljen keresni az utak elejét, ennek jól látható meglétét ellenőrzi a jelzéstest értékelő. Továbbá tett-e a jelzéstest az út elejének jelölésére minden irányból látható jelzéseket (behívó jelzések): pl. nyílhegyekkel bővített kapu festése egy leágazó jelzés kezdetén.

4.4. Pont az utak végén és az indító jelzésekben

Az útfestést értékelő ellenőrzi, hogy az út végét mutató jelzés (jobb alsó sarokban egy pont) megvan-e, illetve az indítójelzés estén is megvan-e a pont, nyílnál a nyílhegygel ellentétes oldalon.

4.5. A nehezen észrevehető letérések, könnyen takarásba kerülő nyilak, hirtelen irányváltások figyelemfelkeltő kijelölése (több, jól látható jelzéssel megerősítve, szükség szerint előjelzéssel), ahol nincs lehetőség behívó jelzésre ott kötelező előjelzés

A jelzést értékelő ellenőrzi, hogy a követhetőség szempontjából valamely „kritikus” jelzés mennyire stabil, megvan-e erősítve, ha ez eltűnik. (Hivatkozás: Lásd a jelzést festő tananyag NEHEZEN JELEZHETŐ HELYEK fejezetében)

4.6. A tereptárgyak hiányából vagy nem megfelelő elhelyezkedéséből adódóan nehezen jelezhető helyeken (pl. tisztások, bozótos részek) a folytatás egyértelmű jelzése speciális jelzési módokkal (egyértelmű előjelzés, irány megerősítése, terelés)

Ilyen esetben, ha az adott útvonalon ez előfordul, a jelzést értékelő ellenőrzi, hogy azon a helyeken, ahol a hagyományos jelzési módokkal nem volt kivitelezhető a jelzés, van-e valamilyen speciális vagy egyedi jelzés, arra vonatkozóan, hogy az út merre folytatódik (végig gondolta-e a festő a nehezen jelezhető, növényzettel benövő utaknál az átlós vagy kanyarodó nyilak szerepét). Hagy-e kétséget bárhol a jelzés az út folytatására vonatkozóan, ill. el lehet-e menni tévedésből az addig követett irányba akkor, amikor arról a jelzés letér (ld. 3.12, azok helyes alkalmazása a kritikus helyeken).

4.7. Nyílt területek utáni jól látható jelzés, szükség esetén maxi jelzések alkalmazása (100 méternél nagyobb távolságból láthatóan), lehetőség szerinti irány-előjelzéssel

Ha van ilyen nyílt terület az adott túraútvonalon, ahol a nyomvonal folytatása bizonytalanra válhat (figyelembe véve lehetőség szerint a ködös, alkonyi és hótakarásos szituációt is), akkor a jelzést értékelő ellenőrzi, hogy ez esetben is megfelelően van-e biztosítva nagyobb méretű vagy speciális jelzésekkel az út követhetősége (tipikus jó megoldás: előjelző nyíl a nyílt terület előtt – egyenes, döntött vagy L alakú kanyarodó; esetleg kiegészítő felirattal –, a nyílt terület túloldalán jól láthatóan maxi jelzés elhelyezése, majd annak közelébe érve kapu és/vagy behívó jelzések a pontos további útirány egyértelműsítésére).

4.8. Szükség esetén útjelző oszlopok állítása vagy azok javaslata (helyszín és kívánt hely pontosan dokumentálva)

Ha van útjelző oszlop és rajta megfelelően elhelyezett jelzés, akkor ez az értékelésnél kedvező elbírálást kaphat. Amennyiben erre a jelzést festőnek nem volt módja, akkor adott-e információt, hogy az adott helyre oszlop felállítása szükséges. Erre utalhat az értékelés igénylésekor vagy a terepen kihelyezett ideiglenes jelzésekkel (pl. szalagolás).

4.9. Kreativitás a szükséges helyeken és csak ott

A jelzéstest ellenőrző az értékelésnél figyelembe veszi, hogy a nehezen jelezhető vagy rossz adottságú terepeken a jelzéstest mennyire volt kreatív, mennyire tudott speciális jelzéseket alkalmazni, úgy, hogy a haladási irány a lehető legbiztosabban legyen kifejezve. A speciális és egyedi megoldásokat csak akkor alkalmazta, ha nem volt lehetőség arra, hogy a normál jelzésekkel jól jelezze az utat.

5. KÜLALAK + KIVITELEZÉS: A JELZÉSEK SZÉPEK, TARTÓSÁK, MEGFELELŐ MÉRETŰEK ÉS KIVITELŰEK E?

Eddig a jelzések elhelyezését, követhetőségét, meglétét vizsgáltuk. Ebben a pontban a felfestett jelek minőségét és külalakját értékeljük. Az arculati szempont az útbaigazítás mellett fontos, hiszen a kiránduló a jelzéssel azonosítja az utat, továbbá nem jó ha elcsúfítjuk a környezetet a hanyag jelzésekkel. Különösen igaz ez olyan reprezentatív helyeken, ahol az útvonalak indulnak, ahol valamilyen értékes tájképi, városképi környezet van stb. Fontos a természet- és környezetvédelem is, ne okozzon felesleges kárt a növényzetben pl.

A jelzéstest értékelő ellenőrzi, hogy a felfestett jelzéseknél a felület előkészítése szakszerűen megtörtént-e, a felfestett jelzések szépek, tartósak, megfelelő méretűek és kivitelűek-e? A tereptárgynak megfelelő-e a felület-előkészítése, festési fedettség, nincs-e megfolyás, élesek-e a körvonalak, megfelelőek a színek, szabvány mérettől való eltérés csak indokolt esetben van-e, a nyilaknak egységes-e a formátuma, fehér felületen szürke keret van-e, a régi jelzések le lettek-e szürkítve (kivéve egyes megmaradt „muzeális” jelzéseket), a fonódásoknál minden jel mindig szerepel-e, megfelelő sorrendben. *(Hivatkozás: a továbbiakban lásd a Gyalogos útvonalak kijelölése, tanfolyami segédanyag - Alapelvek és tippek az útjelzések elhelyezéséhez c. tanulmány SZEMPONTOK ÖSSZEFOGLALÁSA 5. KÜLALAK+KIVITELEZÉS fejezetében)*

5.1. A tereptárgynak megfelelő felület-előkészítés (nincs belevágva a fába, nem rozsdás az alap)

A jelzéstest értékelő ellenőrzi, hogy a tereptárgy kellően meg van-e tisztítva. A durva kérgű fákon vonókés használatával a kéreg – a fa hújának károsítása nélkül – megfelelően le

lett-e hántolva. Egyes fafajtákon (pl. bükk) vonókés használata tilos. A felületeket általában drótkéfével kellett megtisztítani.

5.2. Esztétikus a kivitelezés, nincsenek megfolyások, festési fedettség, éles körvonalak

Amennyiben sorozatos megfolyások vannak, a festés formája nem megfelelő vagy nagyon eltérő a szabványtól vagy a körvonalak elnagyoltak, vagy halvány a jelzés, akkor utómunka elvégzését kell megkövetelni. Egyes festékek ill. felületek esetén a megfelelő fedettséget csak két festékréteggel lehet elérni.

5.3. A jelzés alapja és színe megfelelő-e? (nem túl sötét/világos/halvány/áttetsző - pl. sárga jól térjen el a fehértől, zöld jól térjen el a kéktől)

A jelzésfestést értékelő értékeli a jelzéseket a színjelzés alapján. A festékek színkódjait lásd az Úthálózati és útjelzési rendszer c. útmutató függelékében.

5.4. A jelzés alakja és méretei szabványosak? (eltérés csak indokolt esetben)

A jelzésfestést értékelő szemrevételezéssel ellenőrzi, hogy az útjelzések alapjának méretei megfelelnek-e a 100x120 mm-es szabványnak, illetve a nyílhegygel bővített fehér alap befoglaló méretei 100x170 mm-e, a csúcsszöge 90°-e. S hogy az útvonalnak megfelelő jelzés van-e felfestve egyáltalán.

Vékony fákön a fehér alap körbefut, s esetenként a jól láthatóság érdekében megnagyobbítható.

5.5. Nyilak egységes formátuma (nyílhegygel bővített fehér alap, színes nyílhegygel)

A jelzésfestést értékelő ellenőrzi, hogy a nyílhegyek egyforma kialakítással lettek-e felfestve és nem vegyes nyílmegoldásokat használt-e a festő. Fontos, hogy a nyilak formája, kontúrja szabályos legyen (ld. úthálózati és jelzésrendszeri, valamint jelzésfestési útmutatót).

5.6. Fehér alapfelületen a jelzés bekeretezése (szürkével vagy jelzésszínnel)

A jelzést értékelő ellenőrzi, (ha van ilyen) hogy fehér felületen készített-e szürke vagy jelzésszínű keretet a festő. Például fehérre meszelt kőoszlopoknál vagy hídoszlopoknál fontos ez, mivel a csak fehér színen „elveszik” a ráfestett színjelzés.

5.7. Régi jelzések és kilógó részek eltávolítása (leszürkítve)

A jelzést értékelő ellenőrzi, hogy a régi jelzések a megfelelő módon el lettek-e távolítva (le lettek-e szürkítve, esetleg lekaparva) és nem csúfítják az új jelzések környezetét (néhány régi kopott jelzés egy-egy esetben megtartható hagyományörzés céljából, de fontos, hogy ez ne zavarja az új jelzéseket).

5.8. A fonódó jelzések mindegyike ugyanazon a tereptárgyon van, és felújításra került?

A jelzést értékelő ellenőrzi, hogy a fonódó jelzések mindegyike minden jelzési helyen fel van-e festve, azonos tereptárgyra és egymás alá, (szükség esetén mellé), illetve a fonódó jelzések is ugyanolyan minőségben lettek-e felújítva. A rácsatlakozó jelzésforma esetén szabályosan történik-e és a rácsatlakozás, illetve következetesen van-e alkalmazva, nem vegyesen.

5.9. A fonódó jelzések sorrendje megfelelő-e; az ugyanarra vezető jelzések jelzési módja azonos

Közös vagy különálló fehér alap egyaránt lehetséges a fonódó jelzéseknél, így a jelzést értékelő mindkét megoldást elfogadhatja. Fontos, hogy a jelzések a szín és a forma szerint sorrendben legyenek (pl. felül a kék sáv, alatta piros háromszög, alatta, zöld kör).

A rácsatlakozás esetén (is) fontos a rangsor:

- 1: általános főjelzések és cél szerinti leágazó jelzések
- 2: egyéb általános turistajelzések (körút és T)
- 3: saját (tematikus) jelzések

A rácsatlakozó jelzés nem alkalmazható a csomópontok iránymutató jelzésének, csak behívó/megerősítő/bíztató jelzésben és csak akkor, ha a rácsatlakozást jelölő nyíl iránya megfelel az út folytatási irányának.

5.10. Szögelt táblák alkalmazása megfelelő-e (nem természetkárosító)

Az értékelést végző ellenőrzi, hogy a felszerelt műanyag- ill. fémlapos jelzés esztétikus-e, megfelelő helyen van-e, illetve a környezetét nem károsítja-e (pl. nincs-e élőfába nagyméretű vasszöggel beverve). Élő fába szögelni elvileg csak az erdészeti vagy a terület kezelőjének jóváhagyásával lehet. Faoszlopokra szögeléssel vagy csavarozással (pl. állványcsavar alátéttel) stabilan lett-e elhelyezve.

3. ÚTVONALAK ÁLLAPOTÁNAK DOKUMENTÁLÁSA GPS ÉS FÉNYKÉPEZŐGÉP SEGÍTSÉGÉVEL

Oláh Tamás

Tegyünk friss elemeket a GPS-be, kapcsoljuk be, és állítsuk a track rögzítést olyan sűrűre, hogy 5-10 méterenként legalább naplózza a pozícióját. A fényképezőgépbe is tegyünk friss elemet, és amikor a GPS pozíciót fogott, akkor fényképezzük le a másodperceket is tartalmazó pontos időt mutató GPS kijelzőjét. Ezután a túránk során bárhol fényképeztük, annak pontos helye a GPS tracklog időpontja és a fényképek készítésének korrigált időpontja alapján meghatározható. A túra közben a fényképezőgép óráját természetesen nem szabad már elállítani!

Minden olyan helyzetet fényképezzünk le, ami javítandó, de néhány jó példát is örökítsünk meg. A fotók minősége lehetőleg legalább 3Megapixeles legyen, hogy a fotókon a környezet és a jelzések is kivehetőek legyenek. Amennyiben ilyen fényképezőgépünk nincs, akkor külön képet kell készíteni a jelzsről és a környezetről.

4. FOTÓDOKUMENTÁCIÓ KÉSZÍTÉSE AZ ÉRTÉKELÉS SORÁN

Magyar Veronika

A fotódokumentáció készítése az értékelés során elsődleges, hiszen ezen keresztül is történik az elbírálás/értékelés a szakértőkből álló csoportok által. A fotók készítése esetén a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- Hozzávetőlegesen 200 m-ként 2 db kép készítése mindkét irányba a jelzsről, egy távoli (melyen látszik jelzés elhelyezkedésének környezete) és egy közeli kép (melyen maga a jelzés minősége látszik)
- Az elágazásoknál, csomópontoknál, kritikus pontoknál szintén egy közeli és egy távoli kép szükséges
- A jelzés hiányáról is készüljön kép
- Fonódásokról szintén közeli és távoli kép készítése ajánlott
- Minden speciális megoldás, eset lefotózása a legelőnyösebb és legtöbbet mondó szögből és távolságból
- Nyilak megfelelő felfestésének, vagy hiányának fotózása. Ebben az esetben célszerű közeli és távoli kép készítése
- Kommentek fűzhetők hozzá, akár a kép címe is lehet.

MELLÉKLET-ÚTJELZÉS ÉRTÉKELŐ LAP

1. Útjelzési értékelő lap

Az útvonal leírása (tájegység,kezdőpont, jelzés,végpont):					
Kateg.	Szempont	Pontozás (1-3×: +, », -, !)	Sürgősség (A,B,C)	Osztályzat (1-5)	Súlyozás (szorzó)
1	HELYES ÚTVEZETÉS				
1.1	A jelzések a megfelelő nyomvonalon vezetnek-e?				3
	<i>megjegyzés:</i>				
2	FOLYTONOSSÁG+ERŐTELJESSÉG: Van-e mindenütt jelzés, ahová kellene? (a jövőre is gondolva)				
2.1	folyamatos követhetőség elágazás nélküli (vagy egyenes irányú folytatás esetén csak keskenyebb úttal való találkozáskor) és úttalan szakaszokon, az út- és terepviszonyoknak megfelelő sűrűség (nem túl ritka; pl. gondolva a vegetációra/hóra) mindkét irányban, kanyaroknál is, lakott területen is				2
2.2	minden elágazás megjelölése mindkét irányból				2
2.3	irányjelző és behívó jelzések (pl. nyíl után mindig van behívó; fontos irányváltásnál min.2 jelzés), kapu helyes használata, indokolt jelzéssűrítés (fontos helyeken többszörös jelzés)				2
2.4	megerősítő jelzések megléte az irányjelző/behívó/kapu jelzések után a lehető legközelebbi látható és egyértelmű helyen				1
2.5	nincs felesleges túljelzés az egyértelmű helyeken/szakaszokon				1
2.6	stabil fák/terepképzőanyagok választása, szükség szerint tereptárgy típusok változtatása				2
2.7	jól operál a jelzések sűrítésével-ritkításával				1
2.8	irányjelzés és behívó/megerősítő jel megléte kedvezőtlenebb adottságok esetén is				2
2.9	menetből tájékozódás lehetséges, nincs olyan pont ahol meg kellene állni szétnézni				2
	<i>megjegyzés:</i>				
3	LÁTHATÓSÁG+EGYÉRTELMŰSÉG: - Ami fel van festve, az jól látható-e és egyértelmű-e?				
3.1	az adott helyen megfelelő és a nyomvonal további irányát sugalló nyíl nélküli jelzési módok alkalmazása (egypofás/kétpofás/sarok)				2
3.2	úttal bezárt szög: rálátásnak és vonalvezetésnek megfelelően				1
3.3	Az elhelyezés egyértelműen mutatja az utat? (nem félrevezető/kétértelmű jelzések)				1
3.4	A jelzések a menetirányból kellő távolságból láthatóak-e? (megfelelő helyen vannak és belógó ágak kitisztítva)				2
3.5	csak a feltétlenül szükséges helyeken van párhuzam jelzés alkalmazva				1
3.6	egyirányú nyilak és nyíl párok használata a szükséges helyeken, az éles irányváltásoknál, letéréseknél és minden olyan helyen ahol segíti az egyértelműsítést				2
3.7	csak a szükséges helyeken van nyíl alkalmazva				1
3.8	nyílhegyek iránya és nyilak elhelyezése megfelelő (ellenkező irányból jövet sem értik félre)				2
3.9	megfelelő tereptárgy és elhelyezés megválasztása ha több lehetőség adódik (pl. útvillánál a középső fa/oszlop jelzése csak nyílheggyel)				1
3.10	elágazások jól látható és egyértelmű jelzése, az elágazási pontban ill. onnan menetből jól láthatóan jelölve a folytatást				2
3.11	a felfestés számol a későbbi vegetáció növekedéssel				1

3.12	csak szükség esetén és az előírt módokon van kétirányú nyíl (párhuzam jelzés megerősítése, csomópont), döntött, L alakú és felfelé mutató nyíl (előjelzés gyenge jelölési lehetőségénél)				1
	<i>megjegyzés:</i>				
4	CSOMÓPONTOK ÉS KRITIKUS PONTOK: Jelzett utak találkozási/vége és a nehezen jelezhető helyek, letérések jelzése egyértelmű és teljességi-e?				
4.1	csomópontok minden irányból való észrevehetősége (vizuális kapcsolat a csatlakozó jelzésekkel)				2
4.2	csomópontok jelzése egyértelmű, áttekinthető és teljességi-e? (a nem felújítás tárgyát képező leágazás ill. csatlakozó jelzés is felújítva a behívó jelzésekig)				1
4.3	útvonal(ak) kezdete és vége (indító és utolsó jelzések) megfelelő helyen látható (pl. buszmegállónál, vasútról leszállva, turistaháznál, parkolóból)				2
4.4	pont az utak végén és az indító jelzésekben				1
4.5	a nehezen észrevehető letérések, könnyen takarásba kerülő nyilak, hirtelen irányváltások figyelemfelkeltő kijelölése (több, jól látható jelzéssel megerősítve, szükség szerint előjelzéssel), ahol nincs lehetőség behívó jelzésre ott kötelező előjelzés				2
4.6	a tereptárgyak hiányából vagy nem megfelelő elhelyezkedéséből adódóan nehezen jelezhető helyeken (pl. tisztások, bozótos részek) a folytatás egyértelmű jelzése speciális jelzési módokkal (egyértelmű előjelzés, iránymegerősítés, terelés)				2
4.7	nyílt területek utáni jól látható jelzés, szükség esetén maxi jelzések alkalmazása (100 méternél nagyobb távolságból láthatóan), lehetőség szerinti irány-előjelzéssel				1
4.8	Szükség esetén útjelző oszlopok állítása vagy azok javaslata (helyszín és kívánt hely pontosan dokumentálva)				2
4.9	Kreativitás a szükséges helyeken és csak ott				1
	<i>megjegyzés:</i>				
5	KÜLALAK+KIVITELEZÉS: A jelzések szépek, tartósak, megfelelő méretűek és kivitelűek-e?				
5.1	a tereptárgynak megfelelő felület-előkészítés (nincs belevágva a fába, nem rozsdás az alap)				2
5.2	Esztétikus a kivitelezés, nincsenek megfolyások, festési fedettség, éles körvonalak				2
5.3	A jelzés alapja és színe megfelelő e? (nem túl sötét/világos/halvány/áttetsző - pl. sárga jól térjen el a fehértől, zöld jól térjen el a kéktől)				1
5.4	A jelzés alakja és méretei szabványosak? (eltérés csak indokolt esetben)				2
5.5	nyilak egységes formátuma (nyílheggyel bővített fehér alap, színes nyílheggyel)				1
5.6	fehér alapfelületen a jelzés bekeretezése (szürkével vagy jelzésszínnel)				1
5.7	régi jelzések és kilógó részek eltávolítása (leszürkítve)				1
5.8	A fonódó jelzések mindegyike ugyanazon a tereptárgyon van, és felújításra került?				2
5.9	A fonódó jelzések sorrendje megfelelő-e; az ugyanarra vezető jelzések jelzési módja azonos				1
5.10	Szögelt táblák alkalmazása megfelelő (nem természetkárosító)				2
	<i>megjegyzés:</i>				
	ÖSSZESÍTÉS				
	<i>megjegyzés:</i>				
	Értékelés:				
	Szükséges utómunka:				

Az útvonalat ellenőrizte: _____

Minősítési szám:

Dátum:

2. Szöveges értékelés, konkrét helyszínekhez kapcsolva (szükség szerint)

Útpont azon.	Fotó van?	Kapcs. értékelési szempont száma	Leírás, javaslat

3. Útvonal és útjelző tábla értékelő lap

Az útvonal leírása (tájégség,kezdőpont, jelzés,végsőpont):

		Pontozás	Sürgősség	Osztályzat	Súlyozás
1	HELYES ÚTVEZETÉS				
1.1	A jelzések a megfelelő nyomvonalon vezetnek-e? (további útjelzés értékelő szempontok az útjelzési lapon)				3
	<i>megjegyzés:</i>				
2-5	(további útjelzés értékelő szempontok az útjelzési lapon)				
6	ÚTMINŐSÉG, JÁRHATÓSÁG - Az útvonal jól és biztonságosan járható-e?				
6.1	belógó ágak és bozót hiánya				1
6.2	nincs kimosottság/alámosottság				1
6.3	oldalazó ösvény vízszintes felületű és nem csúszós oldalra (ösvényprofil rendben)				2
6.4	fahidak/korlátok/létrák jó állapotúak és vannak ahol kell,				2
6.5	úton nincsenek keresztbe dőlt fák és egyéb akadályok,				2
6.6	jellemzően nincs sártenger, nincs mély keréknyomos „felszántás”				2
6.7	nincs szemét az út mentén				1
	<i>megjegyzés:</i>				
7	OSZLOPOK ÉS TÁBLÁK				
7.1	Megfelelő információ tartalmúak				1
7.2	A táblák jó irányban mutatnak				2
7.3	Az oszlop elég stabil és megvan a megfelelő magassága				2
7.4	Az útjelző táblát tartó bilincsek, csavarok stabilak és megfelelő méretűek				1
7.5	A különböző helyeken lévő táblák konzisztens rendszert alkotnak (következős táv-idő számítás, célpontok feltüntetése ismétlése amíg el nem értük)				2
	<i>megjegyzés:</i>				
8	ENGEDÉLYEK – új útvonalnál				
8.1	Zöldhatósági engedély ahol kell				1
8.2	Erdőgazdálkodói hozzájárulás ahol kell				1
8.3	Önkormányzati engedély ahol kell				1
8.4	Tulajdonosi hozzájárulás ahol kell				1
Összesítés:					
	<i>megjegyzés:</i>				
	Értékelés:				
	Szükséges utómunka:				

Az útvonalat ellenőrizte: _____

Minősítési szám:

Dátum:

MTSZ Szakmai anyagok
2014